

Szakály Sándor:

ARANYSARKANTYÚSOK

Időnként olvasunk, hallunk az „aransarkantyús vitézekről”, de – legyünk őszinték – vélhetően kevesen vannak, akik tudják, kik is voltak ők. Mit is takart ez a kifejezés, kik és milyen érdemekért kapták meg a címet/jelzőt/kitüntetését?

Kellett várni néhány évtizedet arra, hogy elmondhassuk: most már könnyen eligazodunk ebben a témában (is). Hogy ez így van, az köszönhető a Sallay Gergely Pál és Szentváry-Lukács János szerzőpárosnak, amely 2019-ban adta közre a Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézet és Múzeum jóvoltából – a Nemzeti Kulturális Alap könyvkiadási támogatását elnyerve – a *IV. Károly aransarkantyús vitézei, 1916* című munkáját.

Aki kézbe veszi – és tegyék azt minél többen! – a szép kiállítású, gazdagon illusztrált kötetet és megismerkedik annak tartalmával, már elmondhatja: tudja, kik is voltak az aransarkantyús vitézek, mióta és mikor is avatták azzá az arra érdemeseket.

A magyar királyi koronázások alkalmával avattak – elsősorban és alapvetően katonai érdemekért – többnyire főrendeket, de legalábbis nemeseket aransarkantyús vitézekké. Ők nem alkottak lovagrendet, és az avatás mindig egyszeri és megismételhetetlen volt. Csak a magyar királyi koronázáskor volt erre lehetőség, és a felavatottak száma egy-egy alkalommal a néhánytól a néhány tucattig terjedt.

A két szerző könyvében az 1916. december 30-án aransarkantyús vitézzé avatott 47 császári és királyi,

illetve magyar királyi honvéd tartalékos, népfelkelő és szolgálaton kívüli viszonybéli tiszt – és 4 felavatásra jelölt, de fel nem avatott személy – portréját rajzolta meg. Felkutatták és feldolgozták a korabeli sajtóanyagot, tanulmányozták a bécsi Osztrák Állami Levéltár Hadilevéltára, a budapesti Hadtörténelmi Levéltár, a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára forrásait, megkeresték az egykori aransarkantyús vitézek leszármazottjait, és összegyűjtöttek mindent, ami összegyűjthető volt.

Részletesen szólnak arról munkájukban, hogy miként is történt az avatandók kiválasztása, milyen szempontok voltak a legfontosabbak, létezett-e bizonyos „protekción”, mennyire tájékoztatott hitelesen a korabeli sajtó, milyen tévhitek keringtek a személyekkel és a kiválasztással kapcsolatban – és a sort még hosszasan lehetne folytatni, például a sajtóban megjelent kritikus észrevételekkel, a koronázási szertartás előkészületeivel...

Nagyon jól használható összegző táblázatok mutatják be a 47 + 4 személy által elnyert kitüntetések, illetve magát az aranysarkantyús jelvényt.

A könyvből jól érzékelhetően kiviláglik, hogy aranysarkantyús vitézzé válni nem volt egyszerű; és a kitüntetést olyan személyek is elnyerték, akik a 20. századi magyar történelemben jelentős szerepet játszottak, így például Károlyi Gyula gróf, Bethlen Béla gróf, Festetics Sándor gróf...

S ami szinte valamennyiük esetében közös: az 1945 utáni sorsuk. Akik megélték a második világháború befejeztét és Magyarországon maradtak, bizton számíthattak népbírószági tárgyalásra, internálásra, kitelepítésre, nyugdíjelvezetésre. Azok, akik külföldre távoztak 1944–1945-ben, illetve 1956-ot követően, idegen országokban is megmaradtak magyarnak.

Az utókor többnyire megfélekezett róluk, pedig első világháborús katonai teljesítményük, politikai működésük okán figyelmet érdemelnének. Vannak, akiket az utókor kritikával (is) illethet, egyes személyek bizonyos tetteivel nem azonosulnánk, de a múltunkból kitörölni a kötetben szereplőket nem lehet és nem is szabad. Ők a magyar katonai múlt részei, az egykori Nagy Háború résztvevői, példaképek is lehet(né)nek!

Sallay Gergely Pál – Szentváry-Lukács János: *IV. Károly aranysarkantyús vitézei, 1916*
HM Hadtörténelmi Intézet és Múzeum, Budapest, 2019, 160 oldal